

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref.:
200806239

Vår ref.:
27/09/TEK/mk

Dato:
22. januar 2009

Høring – innstilling til utvalg for fag- og yrkesopplæringen/ Karlsenutvalget – NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida

YS viser til ovennevnte høring fra departementet av 27. oktober 2008. Innstillingen har vært ute til høring i medlemsforbundene og vi har følgende kommentarer:

1) Bedrer gjennomføring i videregående opplæring jf avsnitt 6.3

YS er opptatt av å få redusert frafallet i videregående skole og mener at tiltak som kan bidra til det er viktig.

Forsøk med bruk av insentiver i fylkeskommunene for å øke gjennomføringen
Dersom det i denne sammenheng skal ta i bruk insentiver for å øke gjennomføringen, må det gjøres på en måte som ikke skaper a og b-skoler. Det bør være målbare kriterier, og være trygg på at dette vil stimulere skolene og lærebedriftene til en bevist innsats for å få elever og lærlinger til å gjennomføre. Kriteriene må også ta hensyn til elevenes ulike læreforutsetninger.

Læreplaner i fellesfagene – læreplanmålene bør egne seg for yrkesretting.
YS støtter utvalgets forslag om gjennomgang av læreplanene slik at de egner seg for yrkesretting. Tiltak som kan bidra til at elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer behersker kravene i fellesfagene mener vi er viktig.

Tilgang på læreplasser – søkere til helse- og sosialfag
Utvalget påpeker behovet for læreplasser i offentlig sektor, da det har økt i den senere tid. Her kan vi nevne det nye faget helsefagarbeider. YS støtter derfor forslaget om at de sentrale myndigheter utarbeider en strategi for læreplasser i statlige og i kommunale virksomheter. Strategien må omhandle forpliktelser, støttetiltak, veiledning, erfaringsspredning, måltall og oppfølging av måloppnåelse. Tilsvarende strategi bør utarbeides i regionale helseforetak

YS mener imidlertid det er behov for bedre og mer forpliktende systemer for kvalitetssikring av lærlingordningen, og mener bestemt at dette må inngå i strategien. Vi viser forøvrig til ny OECD-rapport (lagt frem omtrent samtidig med Karlsen-utvalgets innstilling) som påpeker at det offentlige bruker store summer på yrkesopplæringen i bedrift uten at det stilles krav til pengebruken eller kompetansekrav til instruktørene. YS slutter seg til rapportens anbefaling om at slike overføringer gjør at det offentlige bør kunne stille krav til opplæringen i bedrift. Etter vår oppfatning ivaretas ikke dette godt nok i innstillingen.

YS har ved flere anledninger etterlyst en nasjonal standard med retningslinjer for kvalitetssikring som fylkeskommunene underlegges. Dette er et nødvendig grep både for å sikre ivaretagelse av lærlingenes rettigheter og for at de får fullverdig opplæring i bedrift. Vi mener slike forpliktende retningslinjer kan innføres uten å ramme bedriftenes frihet til valg av pedagogisk metode og opplæringsform, slik Kunnskapsløftet og det norske utdanningssystemet bygger på.

YS støtter også forslaget om inngåelse av ny samfunnskontrakt mellom landsomfattende tariffparter, organisasjoner som representerer det offentlige.

Et annet insitament for å øke tilgang på læreplasser, kan være lærlingtilskuddet. YS mener det bør være på nivå med tilsvarende utdanning i videregående skole og følge lønns- og prisveksten. For elever som har behov for ekstra oppfølging, bør lærlingtilskuddet være noe høyere.

Rådgivning og karriereveiledning

YS mener at rådgivning og karriereveiledning er svært viktig for elevenes yrkesvalg og ikke minst for å unngå feilvalg. Skal rådgivning og veiledning være formålstjenlig, må den som innehar stillingen være kompetent til oppgaven. YS støtter derfor forslaget om fastsetting av nasjonale kompetansekrav for utdannings- og yrkesrådgivere i grunnskolen, videregående opplæring og ved karrieresentre.

YS støtter også forslaget om å utarbeide klare forskrifter om mål og oppgaver for utdannings- og yrkesrådgiverarbeidet. Rådgivertjenesten må være en del av skolens oppgave, og rådgiveren må ha en rolle som bidrar til at kollegiet og avdelingslederen settes i stand til å gi råd og bidra i karriereveiledningen

Nasjonale gjennomføringskart

YS støtter utvalgets forslag om å utarbeide et nasjonalt gjennomføringskart som til enhver tid viser frafallet i de ulike fylkene og at fylkeskommunene bør ha en tilsvarende oversikt i sitt fylke. Selv om en bør være varsom med slike tall, vil slik statistikk vise utviklingen over tid, og danne grunnlag for nødvendige tiltak.

Dimensjonering

Slik utviklingen har vært de senere år, er det nødvendig med ulike tiltak for å oppnå større balanse mellom tilbud og etterspørsel etter læreplasser. YS mener det er viktig å ta hensyn til arbeidslivets behov når fastsetting av tilbud på læreplasser skjer.

Fleksible løp i fagopplæringen

YS støtter forslaget om mer fleksible opplæringsmodeller. Som et ledd i frafallsproblematikken ble praksisbrevordningen igangsatt. Ordningen har vist seg å

være positiv og YS støtter derfor utvalgets forslag om en utvidelse av praksisbrevordningen. Vi er også enig i at slike forsøk må evalueres etter en viss tid.

For å kunne iverksette tiltak som sikrer de grunnleggende ferdighetene hos elevene og derved unngå at de dropper ut av skolen, mener YS at det er nødvendig å følge elevene tett gjennom hele 10. klasse. Jo tidligere det blir observert årsak til manglende kunnskap, jo raskere kan det settes inn ulike tiltak for at elevene skal kunne gjennomføre videregående opplæring.

2) Utbygging av fagskoleutdanningen som en karrierevei for fagarbeidere jf avsnitt 6.4

Satsning på fagskoleutdanning og organiseringen av denne

YS er opptatt av at det igangsettes tiltak for å bedre overganger fra fag- og yrkesopplæringen til fagskoleutdanning og høyere utdanning. YS mener derfor at innstillingens forslag langt på vei imøtekommer behovet for å styrke videreutdanningstilbudet på fagskole, og vi slutter seg til utvalgets forslag om at:

- Det etableres et eget råd for fagskoleutdanning
- At fagskoleutdanning som hovedregel skal gis offentlig finansiering
- At spesialisering etter fag/svennebrev som *hovedregel* gis som fagskoleutdanning

Økt finansiering av fagskoleutdanningen

YS støtter forslaget om økt offentlig finansiering. Det er svært viktig at helse- og sosialfagene likestilles med de tekniske fagene. Dette er nødvendig for å møte dagens og fremtidens etterspørsel for høyere og mer spesialisert kompetanse innenfor helse- og sosialsektoren.

3) Tiltak for å bedre overganger fra fra- og yrkesopplæring til fagskoleutdanning og høyere utdanning jf utredningens avsnitt 6.4

Utbygging av Y-veien til flere fagområder

YS støtter utvalgets forslag om at Y-veien bygges ut til flere fag enn i dag. Samfunnets krav til høyere og mer spesialisert kompetanse gjør at stadig flere fagarbeidere har behov for mer utdanning utover fag- og svennebrevet. Videre er det behov for å styrke og utvikle fleksible og tilgjengelige overgangsmuligheter til høyere utdanning. Et overordnet mål for slike overgangsordninger må være å forberede fagarbeidere til å møte de teoretiske kravene i høyere utdanning. YS mener dette ivaretas godt gjennom Y-veien.

De høyere lærestedene har stor grad av autonomitet. For å sikre at studenter som tas opp gjennom Y-veien får nødvendig faglig og pedagogisk oppfølging ved de enkelte lærested, er det viktig at utdanningsmyndighetene tar ansvar for å utvikle retningslinjer og systemer for tilsyn. Y-veien må utvikles i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. YS mener at ordningen med 3.årig påbygningsår bør bestå.

Generell studiekompetanse

YS mener at kravet til studiekompetanse må bestå uendret, og er uenig i utvalgets forslag om at fullført videregående opplæring, uansett program, skal gi generell studiekompetanse.

YS sin begrunnelse for dette er at utdanning på høyskole og universitet, krever større teoretisk breddekompetanse enn hva en elev tilegner seg gjennom et yrkesfaglig utdanningsløp, hvor det praktiske yrkesfaglige innholdet har størst fokus. YS tror det vil være uheldig dersom elever fra yrkesfaglig utdanningsløp opplever manglende kompetanse i studie på høyere nivå og ikke klarer å fullføre.

En konsekvens av en slik utvidet studiekompetanse kan bli at høyere læresteder innfører egne opptakskrav eller opptaksprøver. Dette vil føre til at generell studiekompetanse mister sin betydning, og at det kan bli vanskeligere for ungdom å planlegge sin utdanning. YS mener at forslaget om utvidet studiekompetanse vil svekke grunnlaget til både Y-veien og et 3. påbygningsår. Vi viser til at både departementet og Stortinget forholdsvis nylig har behandlet liknende forslag fra Kvalitetsutvalget og gått imot.

4) Tiltak for å få flere voksne med yrkeskompetanse jf avsnitt 6.5

Grunnopplæring for voksne

Med utgangspunkt i dagens rettigheter for voksnes læring, tror YS det fortsatt kan iverksettes noen flere tiltak for at enda flere voksne skal bli yrkesaktive. Slike tiltak vil være nyttig for arbeidslivet og økt kompetanse gir den enkelte borger økt selvfølelse. YS støtter utvalgets forslag om tiltak:

- Informasjon og motivasjon
- Ordninger for finansiering av livsopphold for voksne
- Nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering av voksne som ønsker å ta videregående opplæring

5) Tiltak for å bedre kvaliteten i fag og yrkesopplæringen fj avsnitt 6.6

Videreutvikling av et Nasjonal kvalitetsvurderingssystem

YS er opptatt av at vi skal ha en skole med høy kvalitet og et utdanningssystem som utjevner sosiale forskjeller. Manglende nasjonale prosedyrer og gode rutiner bidra ikke til det. Dersom det skal bli mulig å igangsette riktige tiltak, må det finnes et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. YS støtter utvalget i at dette må gjøres gjennom økt forskningsaktivitet.

Informasjonskompetanse og bibliotek som verktøy

Utredningen har fokus på en del forbedringsområder, men YS savner ett fagområde som vi tror vil være nyttig å ha med i opplæringen. Det er informasjonskompetanse og bibliotek som verktøy.

Grunnleggende ferdigheter som kan omsette ny informasjon til kunnskap og kompetanse, er viktigere enn noen gang uansett yrkesvalg. Lesing er en viktig ferdighet, men leseteknikk og –forståelse må kunne omsettes til noe mer.

Kunnskapsdepartementet nevner i sitt program for skolebibliotek følgende:

"Informasjon, kunnskapskilder og læringsressurser på nett får gradvis en mer sentral plass i opplæringa. Den teknologiske utviklingen går i rivende fart. Elevenes informasjonskompetanse holder imidlertid ikke tritt. En rapport fra Storbritannia ("The information behaviour of the researcher in the future". University College of London, January 2008) viser at eleven har for enkle strategier for informasjonssøk og prosessering av store mengder informasjon".

For elever fra videregående opplæring som ønske å gå videre til høyere utdanning er det svært viktig de har den informasjonskompetansen (leseteknikk og –forståelse) som kreves, og på den måten få fullt utbytte av studiet.

6) Tiltak for rekruttering av yrkesfaglærerne jf avsnitt 6.7

YS tror at kompetansen hos yrkesfaglærere og instruktører kan være medvirkende til elevenes manglende motivasjon og mestring. Derfor er det svært viktig at deres kompetanse blir gjennomgått og videreutviklet slik at de kan mestre dagens krav i skole og bedrift.

Kravene til veilederkompetanse hos instruktørene styrkes

YS er spesielt positive til både å styrke kravene til veilederkompetanse hos instruktørene, og at tilbudet om kompetanseheving på området utbygges.

Stipendordninger og lønnskompensasjonsordninger

Videre mener vi det er nødvendig å gi instruktører kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste ved deltakelse på kurs, slik innstillingen foreslår.

Hospiteringsordninger for personale i skole og arbeidsliv

YS tror at erfaringsdeling mellom yrkesfaglærere og instruktører, som foregår i det miljøet som elevenes/lærlingenes framtidige kompetanse skal nyttas i, vil gi god effekt. Hospiteringsordninger kan tilbys både faglige ledere/instruktører i bedrift og yrkesfaglærere. En hospiteringsordning vil bidra til bedre kunnskapsformidling, da de som har ansvar for elevenes/lærlingenes opplæring får større forståelse for hverandres fagkompetanse og derved få til et helhetlig og integrert opplæringsløp for elevene/lærlingene.

7) Mer forskning og dokumentasjon på fag- og yrkesopplæringen jf avsnitt 6.8

Etablering av ett eller flere forskingssentra for forskning på fag- og yrkesopplæring og organisering av dette

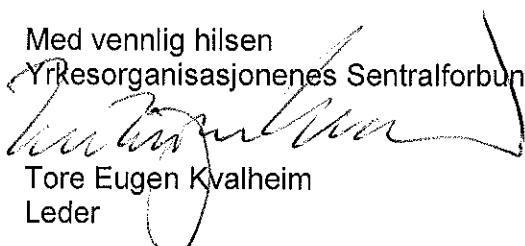
YS støtter forslaget om etablering av ett eller flere forskingssentre for forskning på fag- og yrkesopplæringen. Mer forskningsbasert kunnskap om yrkesfagene er en forutsetning for å sikre faglig nivå. YS mener at forskning på fag- og yrkesopplæring må sees i sammenheng med resten av utdanningsforskningen.

YS ønsker Kunnskapsdepartementet lykke til i det videre arbeidet med et svært viktig fagområde for det framtidige arbeidsliv.

Med vennlig hilsen

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – YS

Tore Eugen Kvalheim
Leder

Marit Kristensen
seniorrådgiver

